BEREDSKAP – 5.–7. TRINN

HVEM SKAL PRIORITERES FØRST?

Ikke alt kan løses samtidig

Et kraftig uvær har rammet kommunen. Flere ting har skjedd samtidig:

Et sykehjem mangler strøm.

En vei er stengt.

Flere boliger mangler vann.

Noen mennesker er isolert.

Skolen trenger informasjon om hvordan elevene skal komme seg hjem.

Alle problemene er viktige. Men kommunen har ikke nok mennesker og utstyr til å løse alt samtidig.

- Hva bør gjøres først?
- Hvordan kan vi bestemme det?

Hva betyr å prioritere?

Å **prioritere** betyr å vurdere hva som bør gjøres først når vi ikke kan gjøre alt samtidig.

Da kan vi undersøke:

Hva haster mest?

Hva kan få størst konsekvenser hvis vi venter?

Hvem kan bli rammet?

Har noen særlige behov?

Hvor lenge kan de klare seg uten hjelp?

Finnes det en annen løsning akkurat nå?

Å prioritere betyr ikke at det vi velger bort, er uviktig. Det betyr at noe må komme **først**.

Fire behov

Kommunen får fire meldinger.

A – SYKEHJEMMET

- Sykehjemmet har mistet strømmen.
- Reservestrømmen fungerer, men bare i to timer til.
- Flere beboere trenger medisinsk utstyr som bruker strøm.

B – DEN STENGTE VEIEN

- En vei er stengt etter et ras.
- Flere familier kommer seg ikke ut av området.
- Det finnes kanskje en annen vei, men den må undersøkes først.

C – SKOLEN

- Mange elever kommer seg ikke hjem.
- Det begynner å bli mørkt.
- Mobilnettet virker dårlig.

D – VANNET

- Et boligområde mangler rent vann.
- Flere familier har små barn.
- Noen har litt drikkevann hjemme.

> Hva ville dere prioritert først? Ikke bestem dere bare ut fra mageføelelsen.

Hva trenger vi å vite?

Før dere prioriterer, undersøk hver situasjon. For hver av dem:

- HVOR ALVORLIG ER DET?
- HVOR MYE HASTER DET?
- HVEM BLIR BERØRT?
- HVA KAN SKJE HVIS VI VENTER?
- FINNES DET EN MIDLERTIDIG LØSNING?
- HVA VET VI IKKE?

Oppdager dere noe?

Kanskje dere **ikke har nok informasjon ennå**.

En god prioritering krever et best mulig bilde av situasjonen.

Flest først?

100 boliger mangler strøm. Samtidig har et sykehjem med 20 beboere mistet strømmen. Kommunen kan hjelpe ett sted først.

> Bør stedet med flest mennesker alltid prioriteres?

Undersøk:

- Hva trenger menneskene strøm til?
- Hvor lenge kan de klare seg?
- Finnes det reservestrøm?
- Kan noen bli alvorlig rammet hvis hjelpen drøyer?

> Antall berørte er viktig informasjon. Men antall alene forteller ikke alltid hva som haster mest.

De mest sårbare først?

- En familie med små barn mangler vann.
- En annen familie har et familiemedlem som trenger medisinsk utstyr.
- Et sykehjem har bare litt reservestrøm igjen.
- Mange andre boliger mangler også strøm.

Diskuter.

> - Hvem er mest sårbar i denne situasjonen?
> - Betyr det at den mest sårbare alltid skal prioriteres først?

Vi må ofte vurdere flere hensyn samtidig:

- behov
- alvorlighet
- tid
- konsekvenser
- sårbarhet
- alternative løsninger

> Ett hensyn gir sjelden hele svaret.

Hva haster nå – og hva blir viktig senere?

To problemer oppstår samtidig.

PROBLEM A

En hovedvei er stengt. Det skaper store problemer for transport.

PROBLEM B

Et lite område mangler drikkevann. Innbyggerne har nok vann til resten av dagen.

Hva bør prioriteres først?

> - Så får dere vite: Veien kan åpnes om omtrent én time.
> - Og: Det kan ta tre døgn å reparere vannforsyningen.

Endrer dette vurderingen?

- Noe kan være mest alvorlig **akkurat nå**.
- Noe annet kan få større konsekvenser **hvis det varer lenge**.

Hjelper tiltaket faktisk?

Kommunen har én stor gravemaskin tilgjengelig. Den kan brukes til:

- **A:** å åpne en vei til 30 boliger eller
- **B:** å åpne veien som reparatørene trenger for å komme fram til strømnettet.

Hvis strømnettet repareres, kan 500 boliger få strømmen tilbake.

> **Hva bør prioriteres? Hvorfor?**

Her må dere undersøke noe nytt: **Hva blir virkningen av tiltaket?**

- Et tiltak kan hjelpe noen direkte.
- Et annet kan gjøre det mulig å hjelpe **mange flere etterpå**.

Når vi prioriterer, kan vi også måtte vurdere hva et tiltak gjør mulig videre.

Rettferdig betyr ikke alltid likt

To områder trenger drikkevann.

OMRÅDE A

- 100 personer bor der.
- De fleste har litt vann lagret hjemme.

OMRÅDE B

- 40 personer bor der.
- Flere har ikke tilgang til lagret vann.

Kommunen har ikke nok vann til å levere like mye til begge med én gang. Hva er mest rettferdig?

Samme mengde til alle?	Mest til området med flest mennesker?	Mest til dem som har størst behov?	Noe annet?

Diskuter: **Betyr rettferdig alltid at alle får det samme?**

I beredskap kan rettferdighet også handle om å ta hensyn til **ulike behov og ulike konsekvenser**.

Ny informasjon endrer bildet

Dere har laget en prioritering: **1 → 2 → 3 → 4.** Så kommer ny informasjon.

1 Sykehjemmet har fått et ekstra aggregat.

2 Den alternative veien til de isolerte familiene kan brukes.

3 Vannforsyningen vil være ute av drift mye lenger enn først antatt.

4 En person i området uten strøm trenger elektrisk medisinsk utstyr.

Etter hvert kort:

→ Endrer dere prioriteringen?

→ Hvorfor?

→ Hvilket hensyn ble viktigere nå?

En prioritering er ikke nødvendigvis riktig for resten av hendelsen.

Tre forslag

Tre grupper vurderer samme situasjon.

GRUPPE 1: «Vi hjelper alltid flest mulig først.»

GRUPPE 2: «Vi hjelper alltid de mest sårbare først.»

GRUPPE 3: «Vi må undersøke behov, alvorlighet, tid, konsekvenser og mulige alternativer før vi bestemmer.»

Diskuter forslagene.

- Hva er styrken ved hvert forslag?
- Når kan det skape problemer?
- Finnes det én regel som alltid gir riktig prioritering?

Her er ikke målet å finne en enkel regel. Målet er å kunne **begrunne en prioritering ut fra situasjonen**.

Prioriteringsmøtet

Dere er kommunens beredskapsgruppe.

Dere har begrensede ressurser:

- ett arbeidslag
- én gravemaskin
- ett mobilt aggregat
- én tankbil med drikkevann

Dere får seks behov:

- sykehjem uten strøm
- stengt hovedvei
- boligområde uten vann
- isolerte familier
- skole med elever som ikke kommer seg hjem
- strømbrudd i et større boligområde

Lag en første prioritering

For hvert valg skal dere kunne svare:

- [ ] Hvorfor kommer dette først?
- [ ] Hva kan skje hvis vi venter?
- [ ] Hvem blir berørt?
- [ ] Finnes det en annen løsning?
- [ ] Hva må vente?

Situasjonen endrer seg

Etter at dere har prioritert, trekker læreren nye informasjonskort. For eksempel:

«Reservestrømmen varer lenger enn forventet.»	«Været blir verre.»	«En ny vei er stengt.»
«Flere frivillige kan hjelpe.»	«Vannproblemet kan vare i flere dager.»	«Strømmen er tilbake i deler av området.»

Etter hvert kort:

- → Hva har endret seg?
- → Hvilken prioritering påvirkes?
- → Må noe flyttes opp eller ned?
- → Hva trenger dere å undersøke?
- → Hva gjør dere nå?

Forsvar prioriteringen

En annen gruppe mener dere har prioritert feil. Presenter planen deres.

Bruk:

Vi prioriterte ……. først fordi …

Det viktigste hensynet var ……

Hvis vi ventet, kunne …….

Vi lot …… vente fordi …….

Den midlertidige løsningen var …..

Vi var usikre på …….

Da vi fikk ny informasjon, endret vi ……

Den andre gruppen skal ikke avgjøre om dere har «riktig svar».

De skal undersøke:

- **Er prioriteringen begrunnet?**
- **Har gruppen brukt relevant informasjon?**
- **Har de vurdert konsekvensene av å vente?**
- **Har de vurdert alternativer?**

Hva har du lært?

Fullfør:

Å prioritere betyr …

Det er ikke alltid riktig å hjelpe flest først fordi …

Sårbarhet kan være viktig når …

Tid betyr noe fordi …

En alternativ løsning kan …

Et tiltak kan prioriteres fordi det gjør det mulig å …

Rettferdig betyr ikke alltid …

Ny informasjon kan …

En god prioritering bør bygge på …

Det vanskeligste ved å prioritere er …

Når ikke alt kan gjøres samtidig

Når ressursene er begrenset, må noen velge hva som skal gjøres først.

Da kan vi bruke denne modellen:

God prioritering handler ikke om å finne én regel som alltid er riktig.

Det handler om å bruke informasjon, vurdere ulike hensyn og kunne begrunne hvorfor noe bør gjøres først.